

MAGDALENA OKARSKA-NAPIERAŁA
MIROSŁAWA KUCHCIAK-BRANCEWICZ
ERNEST KUCHAR

ATLAS WYSYPEK U DZIECI

AUTORZY

dr hab. n. med. Ernest Kuchar

Klinika Pediatrii z Oddziałem Obserwacyjnym, Warszawski Uniwersytet Medyczny

dr n. med. Mirosława Kuchciak-Brancewicz

Klinika Dermatologii, Dermatologii Dziecięcej i Onkologicznej, Uniwersytet Medyczny
w Łodzi

dr n. med. Magdalena Okarska-Napierała

Klinika Pediatrii z Oddziałem Obserwacyjnym, Warszawski Uniwersytet Medyczny

SPIS TREŚCI

Wstęp	9
Klasyfikacja wykwitów	
Lokalizacja typowa dla różnych chorób	
Wykwity plamiste i grudkowo-plamiste	19
Infekcje wirusowe	
Odra	23
Rumień nagły (gorączka trzydniowa)	33
Różyczka	37
Rumień zakaźny	41
Zespół Gianottiego-Crostiego	47
Niecharakterystyczne wysypki wirusowe	57
Infekcje bakteryjne	
Szkarlatyna	63
Rumień wędrujący	71
Choroba Kawasakiego	77
Reakcje nadwrażliwości	
Odczyny polekowe	91
Pokrzywka	97
Odczyn typu choroby posurowiczej	107
Rumień trwały polekowy	117
Wykwity grudkowo-pęcherzykowe	121
Infekcje wirusowe	
Opryszczka pospolita	123
Ospa wietrzna	131
Półpasiec	141
Choroba rąk, stóp i jamy ustnej	151
Infekcje bakteryjne	
Liszajec zakaźny	157
Zapalenie skóry i tkanki podskórnej	163

Ugryzienia przez stawonogi	
Świerzb	171
Ugryzienia przez pluskwy	177
Opryszczkowe zapalenie skóry (choroba Dühringa)	185
Reakcje nadwrażliwości	
Rumień wielopostaciowy	189
Zespół Stevensa Johnsona/toksyczna nekroliza naskórka	201
Wykwity grudkowo-łuszczące	
Atopowe zapalenie skóry	223
Młodzięcza dermatoma dłoniowo-stopowa	233
Łojotokowe zapalenie skóry noworodków i niemowląt	241
Łojotokowe zapalenie skóry dzieci starszych	249
Histiocytoza z komórek Langerhansa	253
Kontaktowe zapalenie skóry i alergiczne kontaktowe zapalenie skóry	257
Łupież różowy Giberta	265
Liszaj płaski	273
Grzybice	
Grzybica skóry gładkiej	281
Kandydoza (drożdżycy)	287
Łupież pstry	293
Łuszczyca kropelkowata	299
Wykwity grudkowe i guzkowe	
Brodawki wirusowe	307
Mięczak zakaźny	317
Rumień guzowaty	325
Hot tube folliculitis i zespół hot-foot o etiologii <i>Pseudomonas aeruginosa</i>	331
Wykwity wybroczynowe	
Małopłytkowość immunologiczna	341
Zapalenie naczyń związane z IgA (dawniej plamica Schönleina-Henocha)	349
Plamica kokardkowa	355
Wybroczyny w przebiegu sepsy	361

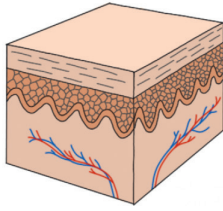
WSTĘP

Zmiany skórne, zarówno zlokalizowane, jak rozsiiane w postaci osutki stanowią częsty objaw, z powodu którego rodzice zgłaszają się z dzieckiem do pediatry. Wykwity na skórze mogą być objawem choroby samej skóry lub tkanki podskórnej, jak i innych chorób uogólnionych. Niełatwo precyzyjnie określić przyczynę obserwowanych zmian skórnych, jednak nie to jest najważniejsze. Rolą lekarza jest przede wszystkim odróżnienie chorób wymagających pilnych interwencji (np. szkarlatyny, sepsy lub ospy wietrznej) od stanów łagodnych, które bezpiecznie można obserwować bez podejmowania dodatkowych działań.

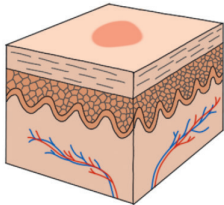
Aby właściwie zinterpretować charakter wysypki, należy w pierwszej kolejności skrupulatnie zebrać wywiad. Niekiedy sekwencja, w jakiej pojawiają się wykwity skórne, bądź też obecność objawów towarzyszących (tj. gorączka lub świąd) mogą być bardzo pomocne w ustaleniu rozpoznania. W drugiej kolejności kluczowe jest badanie przedmiotowe. Oceniając skórę, trzeba zwrócić uwagę na charakter wykwitów i ich rozmieszczenie. Zawsze trzeba również zbadać przydatki skóry (włosy, paznokcie) oraz śluzówki. Precyzyjna ocena wysypki ułatwia zarówno poszukiwanie możliwych przyczyn w piśmiennictwie, jak i skuteczną komunikację między lekarzami.

Wykwity skórne dzielimy na pierwotne (plamka, plama, grudka, blaszka, guzek, guz, pęcherzyk, pęcherz, krostka, krosta i bąbel) oraz wtórne (przeczos, strup, szczelina, rozpadlina, łuska, nadżerka, owrzodzenie, blizna).

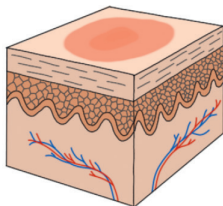
Poszczególne rodzaje wykwitów przedstawiono na rycinie 1. W tabeli 1 ukazano lokalizacje typowe (oraz nietypowe) dla różnych chorób objawiających się wysypką. W tabeli 2 podsumowano stosunkowo częste objawy towarzyszące wysypce.

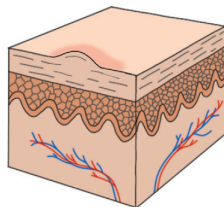
Schematyczna budowa zdrowej skóry

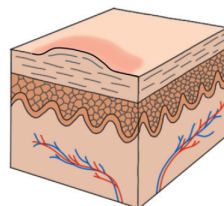
Plamka – zmiana zabarwienia skóry, niewyczuwalna w dotyku, o średnicy <1 cm

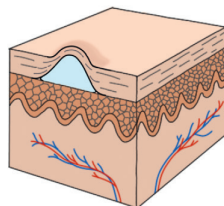
Plama – zmiana zabarwienia skóry, niewyczuwalna w dotyku, o średnicy >1 cm; w nomenklaturze wyróżnia się również czasami wysypki drobnoplamiste (<5 mm), średnioplamiste (5-10 mm) i gruboplamiste (>1 cm)

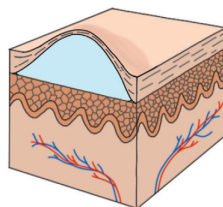
Grudka – zmiana powierzchniowa, uniesiona ponad powierzchnię skóry, wyczuwalna dotykiem, o średnicy nieprzekraczającej 1 cm

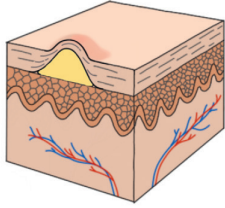
Błazka – zmiana powierzchniowa, uniesiona ponad powierzchnię skóry bądź gromada grudek o łącznej średnicy >1 cm

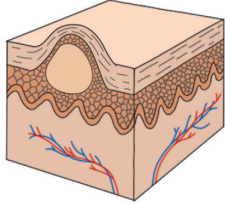
Pęcherzyk – wykwit uniesiony ponad powierzchnię skóry, wypełniony płynem, o średnicy <1 cm; pęcherzyk może być skutkiem gromadzenia się płynu śródkomórkowo (jak w przypadku zakażenia HSV, VZV) lub międzykomórkowo; pokrywą pęcherzyka może stanowić cienka warstwa rogowa albo cała warstwa naskórka

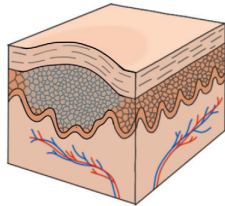
Pęcherz – wykwit uniesiony ponad powierzchnię skóry, wypełniony płynem, o średnicy >1 cm

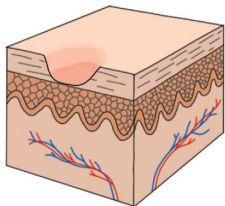
Krostka, krosta – wykwit uniesiony ponad powierzchnię skóry, o budowie pęcherzyka lub pęcherza, wypełniony ropą

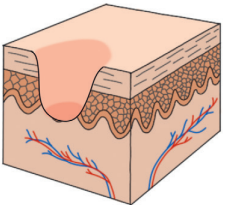
Guzek, guz – wykwity uniesione ponad powierzchnię skóry, będące skutkiem procesu chorobowego toczącego się głębiej – w skórze właściwej

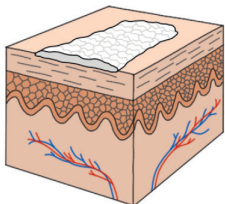
Bąbel – wykwit uniesiony ponad powierzchnię skóry, różowy lub błydy, będący skutkiem obrzęku skóry właściwej, szybko pojawiający się i szybko ustępujący (w okresie <24 godz.)

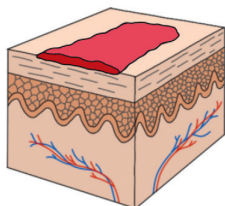
Nadżerka – ubytek naskórka ustępujący bez pozostawienia blizny

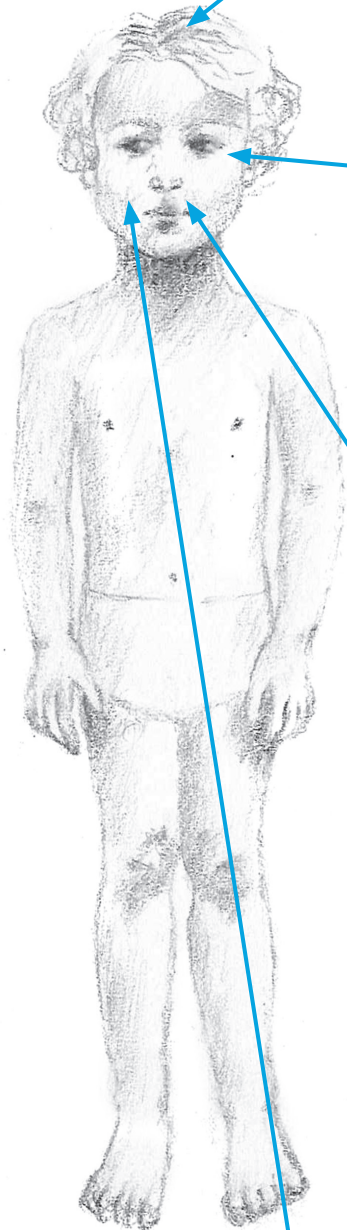
Owrodzenie – ubytek naskórka i skóry właściwej (głębszy niż nadżerka), ustępujący z pozostawieniem blizny

Łuska – złuszczająca się warstwa rogowa na powierzchni skóry

Strup – zaschnięta treść wysiękowa, ropna lub zakrzepła krew na powierzchni skóry

Owłosiona skóra głowy

TAK

Ospa wietrzna
 Opryszczkowe zapalenie skóry (choroba Dühringa)
 Łojotokowe zapalenie skóry dzieci młodszych (ciemieniucha)
 Łojotokowe zapalenie skóry dzieci starszych
 Liszaj płaski
 Łuszczyca
 Histozytoza (ciemieniucha)

Zapalenie spojówek

TAK

Infekcje wirusowe (np. adenowirusowa)
 Odra
 Choroba Kawasaki
 Zespół wstrząsu toksycznego
 Wieloukładowy zespół zapalny powiązany z COVID-19
 Rumień wielopostaciowy
 Choroba dłoni, stóp i jamy ustnej

NIE

Szkarlatyna

Zmiany na śluzówkach jamy ustnej

TAK

Odra (plamki Koplika)
 Różyczka (plamki Forschheimera)
 Rumień nagły (plamki Nagayama na podniebieniu)
 Szkarlatyna (czerwone podniebienie, ropne naloty na migdałkach)
 Choroba dłoni, stóp i jamy ustnej (pęcherzyki i nadżerki)
 Opryszczka (pęcherzyki i nadżerki + czerwone dziąsła!)
 Ospa wietrzna (pęcherzyki i nadżerki – nie zawsze)
 Rumień wielopostaciowy (pęcherzyki i nadżerki, szare błony)
 Zespół Stevensa-Johnsona/toksyczna nekroliza naskórka (pęcherzyki, nadżerki, szare błony)
 Liszaj płaski
 Zespół DRESS – polekowa reakcja z eozynofilią i objawami ogólnymi (w ok. 50% przypadków)
 Brodawki wirusowe
 Wybroczyny w sepsie

NIE

Odczyn typu choroby posurowiczej
 Zespół Gianottiego-Crostiego
 Choroba Rittera

Skóra twarzy/czerwone policzki

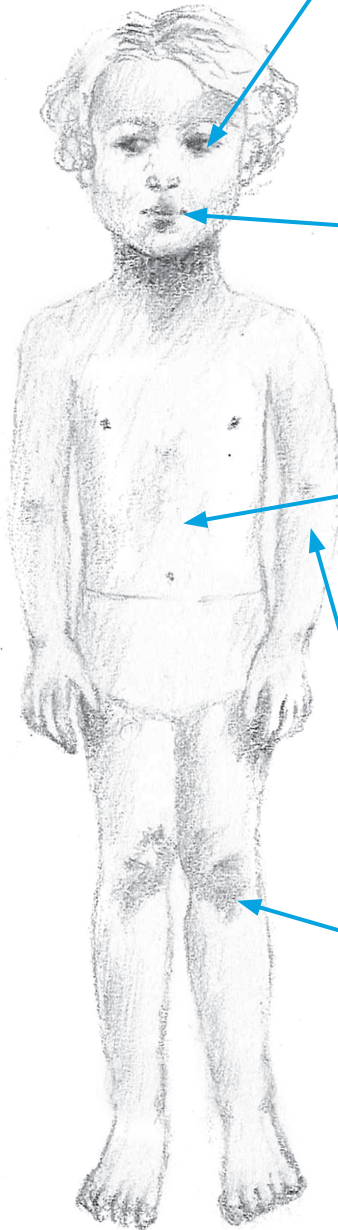
TAK

Szkarlatyna (biały trójkąt Filatowa!)
 Rumień zakaźny (spoliczkowane dziecko)
 Zespół Gianottiego-Crostiego
 Atopowe zapalenie skóry (typ niemowlęcy – wolny trójkąt nosowo-wargowy)

NIE

Świerzb (u dzieci starszych)
 Łupież różowy Giberta

Okolice oczu

TAK

Rumień nagły (obrzęk)
 Polekowa reakcja z eozynofilią i objawami ogólnymi (obrzęk)
 Wieloukładowy zespół zapalny powiązany z COVID-19 (obrzęk i zaczerwienienie powiek)
 Atopowe zapalenie skóry typ dziecięcy (zajęte fałdy powiek)
 Łojotokowe zapalenie skóry (brwi)
 Brodawki nitkowate

Język truskawkowy

TAK

Szkarlatyna
 Choroba Kawasaki
 Zespół wstrząsu toksycznego
 Wieloukładowy zespół zapalny powiązany z COVID-19

Zajęty głównie tułów

TAK

Rumień nagły
 Łupież różowy Giberta
 Różyczka
 Zespół Stevensa-Johnsona/toksyczna nekroliza naskórka
 Łojotokowe zapalenie skóry dzieci starszych (Okolica międzyłopatkowa, okołomostkowa)
 Łupież pstry
 Łuszczyca kropelkowata
 Mięczak zakaźny

NIE

Zespół Gianottiego-Crostiego (rzadko)

Łokcie i kolana

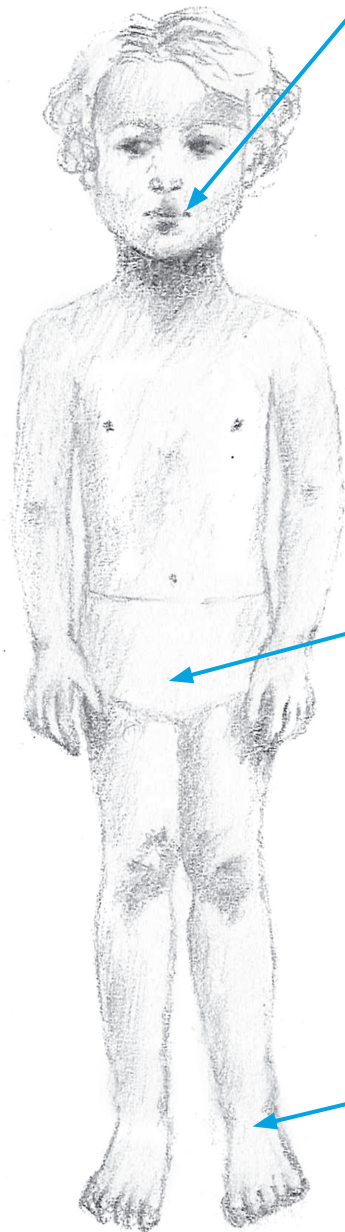
TAK

POWIERZCHNIE ZGIĘCIOWE

Atopowe zapalenie skóry (typ dziecięcy)
 Liszaj płaski (nadgarstki i podudzia)

POWIERZCHNIE WYPROSTNE

Rumień wielopostaciowy
 Zespół Gianottiego-Crostiego
 Opryszczkowe zapalenie skóry (choroba Dühringa)
 Zapalenie naczyń związane z IgA
 Rumień guzowaty (powierzchnie wyprostne podudzi)
 Łuszczyca

Czerwień wargowa i okolica ust

TAK

Opryszczka
 Liszajec zakaźny
 Choroba Kawasaki („polakierowane usta”)
 Wieloukładowy zespół zapalny powiązany z COVID-19
 Rumień wielopostaciowy (Obrzęk czerwieni wargowej)
Mycoplasma-induced rash and mucositis
 Zespół Stevensa-Johnsona/toksyczna nekroliza naskórka (krwotoczne strupy)
 Choroba Rittera (pęcherze)
 Łojotokowe zapalenie skóry dzieci starszych (fałdy nosowo-wargowe)
 Liszaj płaski (białe grudki na wargach)
 Brodawki nitkowate

NIE

Szkarlatyna
 Atopowe zapalenie skóry
 Łupież różowy Giberta

Okolica anogenitalna

TAK

Choroba dłoni, stóp i jamy ustnej
 Liszajec zakaźny
 Świerzb
 Zespół Gianottiego-Crostiego (pośladki)
 Opryszczkowate zapalenie skóry (choroba Duhringa)
 Zapalenie naczyń związane z IgA (pośladki)
 Łojotokowe zapalenie skóry (typ niemowlęcy)
 Łuszczyca niemowlęca
 Kłykciny

NIE

Atopowe zapalenie skóry

Objaw Köbnera

TAK

Rumień wielopostaciowy
 Liszaj płaski
 Łuszczyca